



RIIGIKANTSELEI

Siseministeerium

Teie: 25.05.2026
nr SIM/26-0603/01-1K
Meie: 25.06.2026
nr 7-2/26-01077-2

Arvamus politsei ja piirivalve seaduse, päästeseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta

Siseministeerium esitas Riigikantseleile 25.05.2026 kooskõlastamiseks politsei ja piirivalve seaduse, päästeseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu.

Riigikantselei kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega arvestamise korral.

1. Eelnõu seletuskirjas on viidatud, et see on seotud kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse (varem: tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse) eelnõuga, kuid kuna selle menetlus on pooleli ning jõustumise aeg teadmata, on koostajad lähtunud kehtivas õiguses olevatest terminitest.

Riigikogu võttis kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse (KORKS) 02.06.2026 vastu ning see jõustub 01.10.2026. Seetõttu tuleb eelnõu järgmises menetlusetapis KORKS-iga kooskõlla viia. Palume seejuures arvestada KORKS-is sätestatud kriisiolukorra ja sellega seonduvate erikordade süsteemi ja terminitega, samuti KORKS-iga asutuste pädevuses tehtavate muudatustega. Näiteks antakse Päästeametile KORKS-i §-dega 94 ja 98 ülesanded korraldada varjumist ja ulatuslikku evakatsioonit ja sätestatakse, et Päästeamet on sõltumata kriisiolukorra olemusest kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus elanikkonnakaitse tegevuste puhul. Sellest lähtudes on kõnesolevas eelnõus mõistlik üle vaadata ja täpsustada päästeseaduse muudatused.

2. Eelnõu kohaselt ei ole võimalik teenistujate reservi (edaspidi *reserv*) liikmeks nimetada isikut, kes on riigikaitseliku töökohustusega (KORKS kohaselt: kriisiülesandega) ameti- või töökohal või sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikohal. See on mõistlik tingimus, sest vabatahtlikult võetud kriisiroll ei saa prevaleerida riigi antud kriisirolli üle.

Samas nähakse eelnõus ette, et teenistujate reservi liiget ei nimetata sõjaaja ametikohale, välja arvatud juhul, kui see on vältimatult vajalik riigi sõjaliseks kaitseks ning asutuste juhid või nende volitatud isikud lepivad kokku, et isik nimetatakse sõjaaja ametikohale. See ei ole kooskõlas KORKS-iga sätestatud lahendusega, mille järgi juhul, kui kriisirolliga vabatahtlik (nt abipolitseinik või vabatahtlik päästja) nimetatakse sõjaaja ametikohale või kriisiülesandega ameti- või töökohale või tema ameti- või töökoht määratakse kriisiülesandega ameti- või töökohaks, peatub tema kriisirolliga vabatahtliku staatus ning jätkub pärast sellelt vabastamist. Erandjuht nähakse pärast KORKS-i jõustumist ette üksnes politseiametniku või päästeteenistuja ametikohale nimetatud isiku suhtes, kes üldreeglina vabastatakse sõjaaja

ametikohalt, välja arvatud juhul, kui teda ei ole võimalik sõjaaja ametikohal asendada ning asutused lepivad selles kokku.

Isiku vabatahtlik otsus olla reservi liige ei saa olla tema sõjaaja ametikohale nimetamist välistavaks tingimuseks. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 124 lõike 1 järgi on Eesti kodanikud kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduses sätestatud alustel ja korras ning § 29 lõike 2 järgi võib isikut sundida tema vaba tahte vastaselt kaitseväeteenistusse. Sellest lähtudes on kaitseväeteenistus ülimuslik vabatahtlikku reservi kuulumise ees. Teeme ettepaneku analüüsida eelnõu põhiseaduspärasust ning vajaduse korral eelnõu sellele vastavalt muuta.

3. Eelnõus ei ole reservi kuuluva vabatahtliku isiku osalemisele seatud ajalisi piiranguid. Reservi kaasamise otsus kehtib 30 kalendripäeva ning seda on võimalik pikendada, kuid korduva pikendamise korral ei ole reservi kuuluva isiku suhtes eraldi piiranguid. Seletuskirja järgi on see mõeldud nii, et kui selgub vajadus reservi kaasamise pikendamiseks, siis kaasatakse ülesande täitmise üldjuhul (kuid mitte alati) reservi teine liige. Samas võib eelnõust järeldada, et kui kaasatud isik ise vastupidist tahet ei avalda, on võimalik teda kriisireservi koosseisus tähtajatult kaasata. Samal ajal on tööandjale tekkiva otsese varalise kahju hüvitis piiratud keskmise brutokuupalga kuuekordse ulatusega. Palume eelnõu sellest lähtudes hinnata ja vajaduse korral täiendada.

4. Eelnõu läbiva lahenduse järgi otsustab reservi vastava asutuse ülesannete täitmise või kriisi lahendamise kaasamise ja hiljem selle pikendamise Vabariigi Valitsus korraldusega, mis antakse valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul. Selle selgitusena on seletuskirjas toodud, et kuna otsus mõjutab tööandjaid, on oluline, et otsustustasand oleks kõrgem kui asutuse juhi tasand. Tegelikult on nende isikute puhul, kes kaasamise ajal nimetatakse kaasavas asutuses ametikohale, Vabariigi Valitsuse tasandil otsus mõistlik ilmselt ka seetõttu, et sellega antakse seadusega lubatud vahetu sunni ning muud isikute põhiõiguste ja -vabaduste riive volitused isikutele, kellel seda tavapärased ei ole.

Erand on siinkohal kriisirolliga vabatahtlikud merepäästjad, vabatahtlikud päästjad ja abidemineerijad, keda kaasavas asutuses kriisi lahendamise ajaks ametikohale ei nimetata. Ka seletuskirjas on selgitatud, et kriisirolli määramisega vabatahtlikule merepäästjale ei kaasne tema õiguste ega volituste laienemist võrreldes tavapärase vabatahtliku merepäästja pädevusega. Samuti on märgitud, et väljaspool kriisi saab abidemineerija või vabatahtlik päästja osaleda Päästeameti tegevuses samadel alustel kui kriisirollita abidemineerija või kriisirollita vabatahtlik päästja. Palume hinnata, kas nende isikute puhul on eelnõus sätestatud Vabariigi Valitsuse tasemel otsus mõistlik, ning vajaduse korral eelnõu muuta.

5. Plaanitud muudatuse rakendamisel on suur mõju tööandjale. Reservi liikmel on õigus saada tasustamata lisapuhkust ning keelduda töö tegemisest või teenistusülesannete täitmisest ajal, kui ta on kriisi lahendamiseks vastavale ametikohale nimetatud. Samas ei nähtu eelnõust piisavalt selgelt, kuidas toimub tööandja teavitamine. Palume eelnõu sellest lähtudes hinnata ja vajaduse korral täiendada.

6. Julgeolekuasutuste seaduse (JAS) täiendusega luuakse julgeolekuasutuse reserv, kuid riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse (RSVS) § 48 lõike 3 täienduses kasutatakse sätte sisu mõttes loogilist sõnastust *Välisluureameti reserv*. Teeme ettepaneku täiendada RSVS-i lisatavat sätet sõnadega, mis loovad selgema seose JAS-i muudatusega.

7. Eelnõus on läbivalt kasutatud sõnastust, mille järgi reservi liikme ülesanne on toetada asjaomast asutust kriisiolukorras või selle ohu korral. See ei anna tema tegevust täpselt edasi. Reservi liikme ülesanne on osaleda asutuse ülesannete täitmises. Teeme ettepaneku eelnõu sellele vastavalt muuta.

8. Päästeseaduse muudatusega reguleeritakse ka sellise vabatahtliku (tõlgina) kaasamist, kellele ei ole määratud kriisirolli. Kriisirollita isiku kaasamine ei ole kooskõlas muu regulatsiooniga, mistõttu teeme ettepaneku asjaomane säte eelnõust välja jätta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Keit Kasemets
Riigisekretär